

Latviešu valodas
aģentūra

DIFERENCĒTS ATBALSTS

SKOLA

Kad skolotājiem jautā, ko viņi māca, visbiežāk atbilde ir: matemātiku, latviešu valodu, dziedāšanu, sportu u. tml. Bet skolā ierodas daudz mazu, jauku, mīlu un atšķirīgu cilvēkbērnu. Tieši tāpēc mūsu pienākums un sūtība ir atrāstīt, pamodināt, attīstīt un rosināt visu to, kas ir bērņā, pusaudzī, jaunieši. Mācīšanās, īpaši valodas apguve, ir ļoti individuāls process. Tas sākas ar apjaušanu, ka katrā skolēnā ir kaut kas nozīmīgs un savdabīgs. Tāpēc skolotāji mācību procesā sniedz organizatorisko, pedagoģisko un psiholoģisko atbalstu atbilstoši katra skolēna vajadzībām, spējām, interesēm un motivācijai.

ATBALSTS LATVIEŠU
VALODAS MĀCĪŠANĀ

1. attēls. Bukletu tēmu loks

2. attēls. Pētījuma konceptuālais modelis

ANKETĒŠANA	Kvantitatīvā pieeja Skolotāju un skolēnu uzskati: kas, kā un kāpēc jā mācās, apgūstot latviešu valodu.
FOKUSGRUPU DISKUSIJAS	Metakognitīvā diskursa pieeja Skolotāju un skolēnu pieredzes stāsti par mācību procesu; refleksijas, kas veicina un kas kavē valodas apguvi.
STUNDU VĒROJUMI	Kontekstuālā pieeja Klases mācību vide, mācību procesa stiprās un vājās puses.

DIFERENCĒTS ATBALSTS

Gan skolēniem, gan skolotājiem ir pārlicība, ka diferencēts atbalsts skolēnam ir nepieciešams, jo katra skolēna spējas apgūt valodu, domāšanas īpatnības, jauna materiāla apguves ātrums, motivācija u. tml. ir dažādi. Šim apgalvojumam piekrist 83,1 % aptaujāto skolotāju un 77,5 % skolēnu.

Domājot par mācību procesu kopumā, skolēnu aptaujās diferencēta atbalsta nepieciešamība ieņem pirmo vietu, skolotāju aptaujās – trešo vietu. Šie rezultāti liecina, ka gan skolēni, gan skolotāji apzinās un ļoti augstu novērtē diferencēta atbalsta nozīmi latviešu valodas apgūvē, taču fokusgrupu intervijās atklājas, ka reālajā mācību procesā ir daudz problēmu diferencēta atbalsta sniegšanā. Pirmkārt, skolotāju izteikumi fokusgrupu intervijās apliecina skolotāju negatīvo vai arī vienaldzīgo attieksmi pret diferencētu atbalstu kā nozīmīgu mācību procesa elementu. Otrkārt, problēma ir arī skolotāju attieksmē pret skolēniem, kas atklājas dalījumā – stiprie un motivētie; vājie un nemotivētie. Skolotāji ļoti kritiski vērtē tieši vājos skolēnus, uzsverot, ka nepietiek laika strādāt ar stiprajām, kaut gan skolas vadība pieprasa strādāt tieši ar šiem skolēniem, lai skola labi startētu olimpiādēs. Izskan pat viedoklis, ka vājie skolēni parazitē uz citu skolēnu rēķina. Šāda attieksme veicina situāciju, ka daudziem skolēniem ir robi zināšanās un viņi ir padevušies, jo ilgstoši pietrūkst skolotāja atbalsta. Sevišķi mazākumtautību skolēni uzsver, ka viņiem nepieciešams īpašs atbalsts, lai viņi varētu mēģināt atkal iekļauties klases mācību procesā.

Vērojumi latviešu valodas stundās apliecina, ka skolotāju attieksme pret skolēniem gandrīz vienmēr ir labvēlīga, iecietīga; skolotāji vienmēr ir gatavi paskaidrot, sniegt piemēru u. tml. Tomēr maz tiek domāts par mācību stundas organizāciju, pārdomātu un adekvātu individuālo pedagoģisko un psiholoģisko atbalstu. Fokusgrupu intervijās skolotāji uzsver, ka viņiem nav laika strādāt ar skolēniem, kuru vidējais vērtējums ir 6 vai 7. Mācību stundu vērojumi gan liecina par pretējo: skolotājiem ir sarežģīti organizēt mācību procesu, lai palīdzētu tiem skolēniem, kuriem latviešu valodas apguve sagādā īpašas grūtības.

KĀ ĪSTENOT DIFERENCĒTU ATBALSTU SKOLĒNIEM LATVIEŠU VALODAS APGUVĒ?

- › Izziniet un veiciniet katra skolēna motivāciju mācīties latviešu valodu.
- › Palīdziet katram skolēnam apzināties savas mācīšanās grūtības, stiprās puses un savu mācīšanās stilu.
- › Stundā biežāk pārrunājiet šādus jautājumus: kā es mācos latviešu valodu, kas ir grūti un kas ir viegli latviešu valodas apgūvē, kas man palīdz apgūt latviešu valodu, kas man palīdz atcerēties u. tml.
- › Centieties temata apguves sākumā diagnosticēt skolēnu pamatzināšanas konkrētajā tematā, lai kopā ar skolēnu varētu izveidot plānu, kā strādāt ar šo tematu un kā novērst robus zināšanās.
- › Plānojot stundu, domājiet par katru skolēnu vai skolēnu grupu, paredzot, ko viens vai otrs skolēns var nesaprast vai uztvert ar grūtībām, kuriem skolēniem būs nepieciešams ilgāks laiks vai, tieši otrādi, kuriem skolēniem dot iespēju strādāt patstāvīgāk; domājiet arī par to, vai kādam skolēnam būs vajadzīgs īpašs atbalsts.
- › Mēģiniet izmantot dažādus metodiskos paņēmienus un vērot, kā tie palīdz mācīties latviešu valodu konkrētiem skolēniem.
- › Diferencējiet darbu stundā, plānojot dažādu uzdevumu izpildes laiku, piedāvājot dažādas grūtības tekstus un uzdevumus darbam ar tekstu, atbalsta materiālus uzdevuma veikšanai.
- › Biežāk pārrunājiet uzdevumu izpildes gaitu ar skolēniem, kuriem tas nepieciešams.
- › Piedāvājiet skolēniem mājasdarbu izvēles iespējas: strādāt ar atšķirīgiem tekstiem, uzdevumiem vai atšķirīgu uzdevuma sarežģītības pakāpi. Vērojiet, kā tas ietekmē skolēnu individuālos rezultātus.
- › Skolēni ļoti augstu vērtē skolotāju attieksmi, emocionālo un pedagoģisko atbalstu. Turpiniet to sniegt skolēniem.

“

Man ļoti patīk bioloģija, bet man ne īpaši patīk latviešu valoda, jo es nevaru viņu uztvert. Ir grūti. Iepriekšējā skolā man vispār tikpat kā nemācīja latviešu valodu, tagad ir aizvien grūtāk un grūtāk. Varbūt tas mācīšanas veids nav tik radošs.

(LAT1 skolēns, Liepāja)

”

“

Es nevaru neminēt, ka mūsu latviešu valodas skolotāja ir ļoti brīnišķīgs cilvēks. Ir tādi skolotāji, kuru priekšā es kautrējos runāt, jo es pēc dabas esmu kautrīgs cilvēks, bet latviešu valodas skolotājas priekšā viss ir brīvi, mierīgi, tu pie viņas pierodi, uzreiz ir tāda kā atraisīšanās. Tā kā tā nav mana dzimtā valoda, man ir svarīgi to just.

(LAT2 skolēns, Daugavpils, tulkots no krievu val.)

”

“

Lieta tāda, ka skolotāja tajā visā ieliek dvēseli. Un līdz ar to viņa palīdz skolēniem saprast, nonākt kaut kā, varbūt ar analogiju palīdzību vai kaut kā citādi atvieglot mācību procesu katram skolēnam individuāli, lai viņš pats nonāktu līdz rezultātam.

(LAT2 skolēns, Rīga, tulkots no krievu val.)

”

Latviešu valodas aģentūras projektā „Attieksme pret latviešu valodu un tās mācību procesu” (2017–2020) ir izstrādāti 15 bukleti. Projekta mērķis bija noskaidrot skolēnu un skolotāju attieksmi pret latviešu valodas mācīšanos/mācīšanu un faktoros, kas ietekmē šo attieksmi. Pētījuma konceptuālo modeli skatīt 2. attēlā.

KĀ ŠIE MATERIĀLI IR IZSTRĀDĀTI?

Bukletos ir atspoguļots projekta rezultātu kopsavilkums. Dati ir iegūti trijos veidos:

- 1 anketējot 333 skolēnus no 8. klases līdz 12. klasei (LAT1 un LAT2) un 65 latviešu valodas skolotājus 14 skolās sešās pilsētās visos Latvijas reģionos;
- 2 astoņās fokusgrupu diskusijās četrās pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā) LAT1 un LAT2 skolās;
- 3 46 LAT1 un LAT2 mācību stundu vērojumos sešās Latvijas pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā, Valmierā, Jelgavā).

PAR KĀDĀM TĒMĀM IR ŠIE BUKLETI?

Bukleti ir par valodas mācīšanos un aptver četrus tematiskos lokus – jautājumus, kas ir saistīti ar skolēnu, ar mācību stundu, ar skolu un ar kontekstu kopumā. Pilns tēmu loks ir ilustrēts 1. attēlā.

KUR VAR IEGŪT VAIRĀK INFORMĀCIJAS PAR PĒTĪJUMU?

Informāciju par pētījumu var iegūt Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnē

<https://valoda.lv/petijumi/sociolingvistika/>

vai sazinoties ar pētījuma un šo bukletu autoriem:

✉ sanita.lazdina@rta.lv

✉ gunta.klava@valoda.lv

✉ vineta.vaivade@valoda.lv

✉ solvita.poseiko@gmail.com

✉ mikelis.grivins@gmail.com